

KŘESŤANSKÉ LISTY A HUSŮV LID

Časopis Národní Jednoty československých Protestantů v Americe a v Kanadě

Ročník LXIII (XXII)

Chicago, Illinois

Prosinec (December) 1961

Číslo (No.) 12

Reentry of Second Class matter at the Post Office at Taylor, Texas. Acceptance for mailing at a special rate of postage provided for in section 1103. Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918.

Budoucnost Křesťanských Listů a Husova Lidu v sázce

Čtenáře Křesťanských Listů a Husova Lidu a členy Jednoty musíme upozornit na skutečnost, že další vydávání našich spojených časopisů bude záviset na okamžité pomoci, kterou budou ochotni poskytnout k udržení časopisů.

V této chvíli, kdy píšeme tyto řádky, fondy Jednoty sotva stačí na zaplacení tisku pro další dvě čísla!

Pro všeobecnou informaci čtenářů sdělujeme, že výlohy s tiskem jednoho čísla, nejběžnější vydání a podpora na práci br. Pittera přesahují \$400.00 — měsíčně! (Díky štědrosti br. Opieho, Jednota a administrace časopisů nemusejí platit rent za kancelář a služby sekretářky. Br. Opie pak i jinými způsoby hradí mnohá vydání Jednoty.)

Avšak přes všechnu vyjímečnou pomoc některých jednotlivců, budoucnost Křesťanských Listů a Husova Lidu spočívá v rukou čtenářů, členů a přátel Jednoty!

Dnes jest ještě čas, abyste nejen předplatným, ale i zvláštním darem dosvědčili zájem o časopis a Jednotu.

Připojte Jednotu a Husův Lid na seznam těch, jež pomýšlíte obdarovat o vánocích z vděčnosti za veliký dar lásky Boží v Ježíši Kristu, Pánu našem!

Neodkládejte svoji pomoc. Zašlete příspěvek ihned na adresu br. John Opieho, 4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois.

Sám Bůh obdarí vás radostí i požeňmáním v nastávající době vánoční a provázej vás svou moudrostí i ochranou v novém roce.

—Redakce.

Žalm 116

*Miluji Pána Boha svého,
že vyslychá mých proseb hlas
a slyšel sluhu pokorného,
jenž volal k němu v bouře čas.
Když přede mnou se otevřely
hlubiny hrobu s jeho tmou,
volal jsem vroucně k Spasiteli:
Vysvobod', Pane, duši mou!*

*Je plný lásky, slitování
Hospodin hojný v milosti.
Upřímné vždycky mocně chrání,
vyvede i mne z těžkostí.
Spochiň, má duše, ve svém Pánu,
on všeho dobra dárce jest,
před smrtí vzal mě pod ochranu,
uchránil slz i špatných cest.*

*Jak odvděčit se Pánu svému
za všechnu jeho dobrotu?
Chci vždy se hlásit k jeho jménu
a projevít vždy ochotu
před jeho tváří chodit zemí
a před vším lidem vyznávat
svou víru činy, slovy všemi
a sliby dané plnit rád.*

(převod od br. Františka Tyrálíka).

Víra je vzácný dar. Naplňuje člověka statečností, nebojácností a silou; naproti tomu bezbožnost a zlé skutky způsobují rozvrat v životě jednotlivce i v životě národů . . . Dbejme tedy, aby naše víra byla ryzí a opravdová, aby to nebyla jen zbožnost slov či citů, ale činů a života. Ta přináší moudrost, radost i požeňmáním. (Na každý den 1961; vydáno v Praze.)

KŘESŤANSKÉ LISTY A HUSŮV LID
 Christian Journal and the People of Hus
Křesťanské Listy 1898 Husův Lid 1940
 Vychází měsíčně. Vydává Národní Jednota
 Československých Protestantů v USA
 a Kanadě
 Published monthly by the National Union of
 Czechoslovak Protestants of America

Redaktor (Editor) J. P. Tatter

2650 Leyden Street, Denver 7, Colorado

Články, zprávy pro časopis a knihy k recenzi
 posílejte na redaktora.

Za své příspěvky odpovídají autoři sami.

Předplatné — Subscription \$2.00 per year.
 Předplatné, milodary na časopis, jakož i pří-
 spěvků Jednotě . . . k podpoře strádajících
 uprchlíků, dětí a nemocných, zasílejte laska-
 vě na adresu pokladníka Jednoty:

**Mr. John Opie, 4800 South Hoyne Ave.,
 Chicago 9, Illinois**

Return Address Adresa Administrace
4800 South Hoyne Ave., Chicago 9, Illinois

Olga Fierzová:

O vánocích s našimi uprchlíky

Již třetí rok trávil Antonín v táboře "Val-
 ka" u Norimberka, nucen k neradostnému,
 záhalživému životu. Uprchl ze svého domova
 ve středních Čechách, aby se zachránil před
 pronásledováním komunistů. Chtěl do zámo-
 ňí, a zatím uvázl zde v Bavorsku, v přeplně-
 ném baráku. Ztratil už naději v brzkou emi-
 graci. Tehdy nesměli cizozemští uprchlíci
 přimnout jakoukoli práci. Býla to těžká doba
 pro člověka dvoutřetího po činnosti. Alesoň
 jedno užitečné zaměstnání si vymysleli: mohli
 jste ho vidět, jak na každém jídlu obilíží bar-
 ák s vozíkem, který si sám zhotovil, a sbí-
 rá do starých plechovek zbytky nechutného
 jídla, které pak kdesi prodával chovatelům
 zvířat.

Nejvíce se každého roku obával vánoc. Tu
 ho popadl stesk po domově silněji než kdy
 jindy — jej i mnoho jeho druhů, podobně
 osudem stížených. V táboře se sice konaly
 po celý předvánoční týden slavnosti s nadíl-
 kou, jež pořádaly různé pomocné organiza-
 ce a národní výbory, ale to byly hlučné pod-

niky s množstvím neukázněných lidí, které
 se neobešly bez nemilých výstupů. Bylo při
 tom málo vánočního ducha. Třebaže těch po-
 travinových a jiných věcných darů bylo kaž-
 dému velmi třeba, přec při vši té nadílce chy-
 běl ten největší dar: teplo a vůně domova,
 přítomnost milovaných a milujících lidí.

Mnohý uprchlík vzpomínal se žalem těch,
 jejichž přítomnost mu kdysi zjasňovala vá-
 noční dobu. Jak se asi daří choré matce ve
 vlasti? Nemusil otec pykat za útek svého
 syna? Co dělají sourozenci a děti? Co man-
 želka? Také vzpomíná? A co se stalo s pří-
 telem, kterého na útěku dopadli? Jen málo-
 kteří uprchlíci se odvažují psát do vlasti, aby
 ještě víc neohrozili ty, které tam zanechali.
 Proto též sami nemohou očekávat zpráv z
 domova.

Antonín nebyl z těch, kteří stesk zaháněli
 alkoholem. Nejrady by byl Štědrý večer za-
 spal. To však nebylo možné pro neklid, pa-
 nující v tak těsném prostředí.

"Pojď se mnou", zval ho kamarád, "s Pit-
 trem slavíme Štědrý večer jako doma. Ne-
 vadí, že jsi katolík. Všichni jsou vítáni. Ne-
 boj se, není to velkopodnik jako ty ostatní.
 Zazobávají si koledy při čaji a vánoce. Ne-
 bude se při tom nic rozdávat, proto nebude
 žádný nával a budeme slavít vánoce pěkně
 po domácku."

Do jedné větší místnosti barákového tábo-
 ra pomáhalo několik našich uprchlíků nosit
 stoly, židle, otop, vyzdobili ji chvojím a při-
 právnili vánoční stromek. Pak přinesli z ka-
 ple menší harmonium. Vvbrali jsme k těmto
 přípravným pracím zvláště ty uprchlíky, o
 nichž jsme viděli, že by mohli již odpoledne
 holčovat alkoholu. Mezitím obcházel Přemysl
 Pitter baráky, aby zvláště pozval plaché a
 nováčky. Tu se srazil s Václavem, který se
 vracel ke kamarádům s lahví vermutu. Pro-
 dal za babku část oděvu, aby mohl ještě ry-
 chle před zavřením kantiny obstarat laciný
 alkohol.

"Přece jsi mi slíbil, že tentokráté strávíš
 Štědrý večer s námi," připomněl mu Pitter.
 "To ale nesmíš přijít v hloupé rozjařenosti.
 Chceš mi prokázat laskavost? Dej mi tu lá-
 hev jako vánoční dárek!"

Jak bylo možné na Štědrý večer dobrému
 člověku něco odepřít? Tak abstinent Pitter
 dostal vermut a Václav přišel střízlivý k

štedrovečerní oslavě. Vzal s sebou ještě svého kamaráda Františka, který byl právě propuštěn po delším trestu z vězení. Oba byli zřejmě dojati nezvyklou "suchou" slavností. I když později opět upadli do své slabosti, přec v jejich duších vzešlo světélko, které jim jistě v dobrých chvílích svítí.

Tu tedy seděli Antonín, Václav, František a dva nebo tři tucty uprchlíků v útulné místnosti kolem prostřených stůlů: velká rodina osamělých bezdomovců. Svíčky zaplály na vánočním stromku, na stolech i v jeslích. Na začátek přečetl Pitter z Lukášova evangelia vánoční příběh a pak následovalo několik vánočních písní, jež byly většinou účastníků známy z jeho nedělních a biblických shromáždění.

"Jsou mezi námi též dvě Němky, manželky našich uprchlíků, tak si zazpívejme společně "Tichá noc, svatá noc", každý ve své mateřštině. To budete moci s námi zpívat i vy, pane Müller!" Müller je Němec z Chebska. Jistý náš český uprchlík se s ním setkal kdesi na silnici a přivedl ho s sebou. Válečné zážitky na frontě a odsun z vlasti pomátly mu trochu mysl a bezcitní příbuzní ho od sebe vypudili. Je mezi námi štásten, jsme mu jako kousek domova.

"Ostatně," vysvětluje Pitter německy a pak překládá svým krajanům, "tento krásný betlém s pastýři a mudrci vystříhala německá dívka z Moravy, na památku na vánoce, které s námi strávila v r. 1945. Traute ležela tehdy nemocná s mnoha jinými německými dětmi v jednom z našich domovů. O svých rodičích nevěděla. Také ona byla tenkrát zbavena vlasti a svých milých, ale Bůh ji chránil. Proto jí zůstala ona vánoční slavnost nejkrásnější vzpomínkou. Také tehdy jsme dvojjazyčně zpívali "Tichá noc, svatá noc."

Na vánoční rodinný stůl patří i vánoční večeře. Uprchlíkům, zvyklým na chudou táborovou stravu, stačilo málo k spokojenosti. Byl tu český jablkový závin, vánočky s mnoha mandlemi a rozinkami, čaj, ovoce, ořechy a cukroví. Při přátelském hovoru se zapomnělo na starosti.

V tom zazněly na harmoniu tiché tóny dudáků z dálky přicházejících: předehra k Steckrovým koledám. Každý z přítomných se stává zpívajícím pastýřem. Neboť který Čech či Slovák by neznal tyto veselé i dojemné

zpěvy? Přenášejí ho do jeho dětství a nyní se mu jeví jejich hlubší smysl.

Po radostném zpěvu následuje opět čaj se zákusky a ovocem. Tomu či onomu napadne ještě nějaká ta koleda, která se u nich zpívala. Všude — v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku — vyvěraly tyto písně ze zbožné duše lidu. Jeden zanotuje a druzí se jí brzy naučí.

Pitřův zrak putuje kruhem od jednoho k druhému. Jak různé a pestré osudy se tu setkaly! Každý z nich by dal látku na celý román. Tu mu napadlo: "Bylo by to docela pěkné, kdyby někteří z vás vyprávěli o tom, jak prožíval doma vánoce."

Antonín už docela zdomácněl v novém prostředí. Hlásí se první. "Mnohé z těchto koled jsme taky doma každoročně zpívali," povídá. "U nás pod Brdy býval Štědrý večer vždycky slavnou událostí. Už dlouho před tím těšily jsme se my děti na vánoce. Odpoledne kolem čtvrté hodiny všechen ruch ve vesnici ustal. Dobytek se poklidil a nakrmil. Koně, krávy a drůbež — všechny dostaly vánoční přídavek. Pak se ve vsi rozhostilo velebné ticho. Když nastalo šero, malí vyhlíželi s napětím, do které chalupy už Ježíšek přišel. Když se dlouho zvonek neozýval, začínali mít strach. Aby nás tak byl vynechal! Konečně i u nás zazněl zvonek. Všichni jsme se nahrnuli do sednice, kde strom stal v celé své slávě, ozářený barevnými svíčkami. Zůstali jsme stát ve zbožné úctě. Tatínek s maminkou se začali nahlas modlit a my se k nim přidali. Zdálky zaznělo pastýřovo trubení. Pastýř chodil od chalupy k chalupě. Jakmile se ozvala jeho trubka, začal dobytek bučet. Se všech stran se ozývalo bučení. Dobytek se domníval, že nastalo jaro a pastýř přichází hnát ho na pastvu. Trubení se blížilo, až vstoupil pastýř i k nám do sednice. Za ním jeho žena s nůsí. Popřál a podal každému ruku, hospodářem počínaje až k nám capartům. Zatím hospodyně naložila pastýřce do nůše připravenou koledu. Pak nastala štedrovečerní večeře. Po celodenním půstu chutnala nám znamenitě. Ani jsme si při tom nevzpomněli, že jsme nepatřili zlaté prasátko. Či jsme si ho nesasloužili?"

Jídla bylo dost, i když prosté. Ryby jsme nemávali; kapr byl jen u pána starosty. Maminka napekla spoustu perníčků,

ktých jsme si mohli vzít kolik jsme chtěli. Taky pěkně upečené lesklé bochánky s rozinkami nesměly scházet. K nim se pil čaj, který jsme jinak celý rok neviděli. U stolu seděla celá rodina i s čeledí. Když nás byl lichý počet, musel se sehnat host třeba se silnice. Lichý počet by prý znamenal neštěstí. Po večeři jsme my chlapani a děvčata ~~z~~pouštěli v míse skořápky z ořechů na vodu. V každé skořápce byla svíčka. Komu se skořápka převrátila, ten měl do roka umřít. Taky se púlila jablka a každý dychtivě sledoval, komu se ukáže hvězda nebo kříž. Hvězda znamenala štěstí, kříž neštěstí. Všichni jsme to věřili. Potom se celá obec vydala na půlnoční mši, při které se zpívaly staré české koledy. V houfcích jsme se vraceli sněhem domů. Na takové vánoce se nezapomíná —”

Po Antonínových vzpomínkách líčil Jaroslav, kterak byl právě před vánocemi ze svého po otci zděděného hospodářství na Moravě komunisty vyhnan, a Slovák Michal vyprávěl, jak musil se svými kamarády utéci do hor, aby se zachránili před estebáky, jak je dobří vesničané zásobovali a o vánocích k nim propašovali zvláště bohatou nádlku.

Dokonce i mlčelivý mladý měšťák Jan se přihlíšil ke slovu. “Já zas nikdy nezapomenu, jak jsme slavili vánoce v roce padesátém v jáchymovských dolech hluboko pod zemí.

Bvl jsem tam poslán na půl roku na brigádu, ale z šesti měsíců se staly tři roky. A když se mi nebylo podařilo před rokem utéci, tak bych tam byl ještě dnes. Slavení vánoce nám bylo zakázáno. Strážím bylo nařízeno, aby přísně dohlíželi, aby se k nám nevnášovalo nic, co by nám přinomínalo Štědrý den. A tak když jsme nesměli slavit vánoce na zemi, slavili jsme je pod zemí. Už dlouho před svátkem jsme nosili tajně dolů svíčky, ozdoby na stromek a různé dárky pro vězňá. My brigádníci mohli jsme se s vězňá stýkat jen pod zemí. Pracovali těžce při hídne stravě a tak jsme koukali, abychom jim aspoň tv vánoce trochu zpřijomnili. Těsně před vánocemi podařilo se nám propašovat dolů několik smřček. Na Štědrý den jsme měli odpolední směnu, která trvala do desíti večer. Stromek jsme ozdobili, rozsvítili na něm svíčky a pod něj jsme kladli dárky. Bylo nás v naší partě třicet. Stoupli jsem si ko-

lem stromku a zazpívali naše národní hymny. Pak jsme rozdali dárky, zpívali koledy a vyprávěli si asi tak, jako my teď tady: jak kdo kdy strávil vánoce. Někteří se vytratilí, aby se nedali do breku. Byly to smutné vánoce pod zemí. A přece na ně rád vzpomínám, protože jsme se cítili jako jedna rodina.”

“A co vy, Růženko, nepovíte nám něco ze svých vzpomínek?” ptal se Pitter mladé ženy.

“Já by som vám svojim rozpráváním iba ten večer zkazila. Ja mám na vianoce veľa smutné spomienky.”

“Já vím, Růženko. Máte za sebou několik let koncentráku, a na to se tak snadno nezapomíná. Narození Ježíšovo taky nebylo provázáno jen radostným zpěvem andělů, ale i bolestí Mariinou a starostí Josefovou, kteří neměli, kde by hlavy složili a musili utíkat před zlobou Herodesovou. Prožívali všechny strasti uprchlíků, jako je prožívají dnes tak mnezí.”

“Čo dnes, teraz mi je hej. Mám dost dobrého muža a verím, že sa skoro vrátíme do oslobodenej vlasti. Ale vtedy som nemala nikoho. Celá moja rodina zahynula v Osviečime. A akorát na Štědrý deň v štyryciatom štvrtom zahynula moja mamička.”

“Kolik vám bylo let, když vás dovezli do Osvěčimi?”

“Pätnast’. To bolo v štyryciatom druhom roku. Vydali nás všetkých naraz: otecka, mamičku a sedem detí. Já som bola z detí najstaršia. Najmladšia bola dvoiročná sestrička. Zomierali ~~sa~~ jeden po druhom. Nakoniec som zostala s mamičkou sama. Tri vianoce sme prežívali v barakoch, v ktorých bola hlinená podlaha a prvcny, na ktorých sme spali natlačení na sebe, živí i mrtví. Posledné vianoce bolv naihoršie. Na Štědrý deň sme stáli na apeli od štvr do šest ráno. Mamička mala tyfus a triasla sa horúčkou. Celú tu dobu som jú držela. Chcela piť. Ale kde zobrat’ vodu, keď sme sa nesmeli ani pohnúť? Ale ona stále: Piť, piť! Chcela som nabrat’ trochu snahu. Ale ako som sa zohýňala, mamička mi vypadla z rúk. Stráže ju zobrali a odniesli rovno do spalovny. Celý den sme sedeli hladný v baráku. Niektorí z prišli v ten den o rozum. Mňa najviacej trápilo, že som mamičke nemohla pomôcť, splnit jej posledné prianie, podat’ jej aspoň

kúsok snahu na osviženie.”

“Už na to nemyslete, Růženko. Rekla jste, že máte hodného muže, máte se rádi, a láska a přátelství hojí i nejtěžší rány. S maminkou a se všemi svými drahými se zase šťastně shledáte v tom našem pravém, nadpozemském domově, z kterého jsme vyšli a kam se zase jednou všichni vrátíme. Ale já věřím tak jako vy, že se dříve ještě vrátíme do toho pozemského našeho domova, do naší vlasti, opět svobodné a krásné. A že na ni přeneseme všechnu naši lásku, bolesti očištěnou. Dnes je den, kdy slavíme příchod této lásky, vtělené v Ježíši Kristu. Lásky je to, která posvěcuje lidské utrpení a dává smysl životu. A tak ve vzpomínce na Ježíše Krista si zazpíváme tu krásnou píseň vánoční, kterou český národ zpívá už od dob Husových: ‘Narodil se Kristus Pán!’ “

Nyní už nezní lahodný pastýřský zpěv, nýbrž radostný hymnus o příchodu Toho, který se stal člověkem, aby lidstvo spasil. Uprchlíci zpívají ve stoje. Jejich kruh se zvětšil o několik rodičů, kteří slavili vánoce se svými malými dětmi. Když je uložili k spánku, přišli také mezi nás. Mocně zaznívá staročeský chorál o vítězství nad Goliášem, symbolem to tělesnosti a hrubé síly.

Pitter navazuje svůj proslov na tuto píseň. Připomíná, že v českém a slovenském národě byl vždy zvlášť zdůrazňován duchovní význam vánoce, jakožto upomínka na největší světovou událost, příchod Kristův. Před duchovním zrakem posluchačů vyrůstá z malého Ježíška, o němž právě zpívali, moudrý učitel, pomocník všech trpících. Král a Pán jehož království není z tohoto světa, který však přišel, aby je na světě zřídil.

Přemysl Pitter končí vroucí modlitbou díků a přímlyvy za všechny drahé ve vlasti, s prosbou, aby Bůh nám byl všem nápomocen, abychom překonali všecku pýchu a tvrdost a mohli kráčet cestou odpuštění a vzájemné pomoci.

Slavnost trvala přes půlnoc, a přece se nikomu nechtělo odejít. Ještě zněla ta i ona píseň, až na konec hymnus “Tebe, Bože, chválíme” uzavřel nezapomenutelné shromáždění. Tíše odcházelí uprchlíci do svých baráků, duševně osvěženi a obohaceni.

* * *

Několik let uplynulo od oněch vánoce a ka-

ždý nový Štědrý večer byl v našem táboře podobně a v témže duchu slaven. Avšak kruh našich lidí se pomalu úžil, neboť i tábor “Valka” se stále menšil. Ze čtyř tisíc cizozemských uprchlíků, kteří byli původně v táboře ubytováni, zbylo sotva několik set. O vánocích r. 1959 byl kruh našich lidí již tak malý, že nám stačila sborová síňka v barákové kapli. Na jaře r. 1960 byl tábor zcela zrušen a zbylí uprchlíci přemístěni do tábora v Zirndorfu nebo rozděleni po Západním Německu.

Mnozí z našich věrných návštěvníků mohli přece vyemigrovat, mezi nimi i Antonín. Chudák Václav nenašel jiného východiska, nežli návrat do vlasti. Snad mu tamější nucená práce pomohla od pítí. Jeho kamarád František, který se tehdy právě vrátil z vězení, znovu sedí. Prvotní malá krádež, které se dopustil z hladu, stala se mu osudnou.— Neúměrně vysoký trest způsobil, že zahořkl a propadl zločinnosti úplně. Píšeme si s ním, navštěvujeme ho ve vězení a nevzdáváme se naděje, že po letech, až vyjde z vězení, přece se uchytlí, jako se uchytil Karel, který po dvanácti letech v německé káznici žije nyní pořádaným životem.

Také dobrácký a obětavý Dr. Oldřich Rehan, bývalý pražský advokát, nebyl již při naší poslední vánoční oslavě ve “Valce” mezi námi. Uprchl již v r. 1948, když ho komunisté pronásledovali pro pomoc, kterou skýtal nevinným, zejména odsunovaným Němcům. Nechtěl vyemigrovat, aby mohl zůstat blízko vlasti. Sedm roků živořil v táboře, až ho Bůh náhle povolal do vlasti nebeské.

Nicméně zůstalo několik “starých”, kteří se zúčastnili tradiční štědrovečerní oslavy. — Petr nelitoval dlouhé cesty vlakem, aby mohl strávit vánoce v obecnství s námi. A k hloučku pozůstalých se druží velký počet těch, kteří jsou roztroušeni po všem světě, avšak duchovně jsou s námi spojeni. Četné pozdravy svědčí o tom, že jejich myšlenky se toužebně upínají zvlášť o Štědrý večer k prkenné táborové kapli, v níž jim bylo dáno užít světlo v době nejtemnější.

Těž několik nových uprchlíků přišlo k naší poslední vánoční slavnosti ve “Valce”. Byli to sami mladí muži. Kdo jiný by se také mohl odvážit nebezpečného útěku skrze “železnou oponu”? Pro ty nové uprchlíky nejsou

naše milé koledy oním drahocenným národní dědictvím. Mnozí již vyrostli bez vánoční tradice a po prvé slyší radostné poselství vánoční z úst věřícího člověka. Také jejich představy o národě, jehož pohostinství požívají, jsou pokřivené. Západní Německo bylo jim líčeno jako stát, který ženou pomstychtiví Sudetoněmci do války k novému ovládnutí Československa. Propaganda komunistického režimu nezůstal na ně bez vlivu, i když se domnívají, že se jí ubránili. Ani to nebývají lidé, které nacistický režim nějak těžce postihl, kteří mají sklon k odsuzování všeho německého.

U Miloše, jehož otec zahynul v koncentračním táboře, není ani stopy po nepřátelském citění. Rovněž vědy dychtivý Bohumil je bez předsudků, ačkoli právě on trpí následky toho, že za války byl po léta vyloučen spolu se všemi českými dětmi ze školního vyučování. (Žil s rodiči v obsazeném Polsku). Avšak několik mladých uprchlíků, kterým se tehdy nic zlého nestalo, tvrději ospravedlňují všechno jednání svého národa. Během komunistického školení slyšeli o koncentračních táborech a Lidicích, nikoliv však o utrpení německých vysídlelců. Co činit, aby se rozšířil obzor těchto nezkušených? Přímý odpor působí často pravý opak. Je nutno jim dát příležitost, aby poznali osudy těch druhých.

To přimělo Přemysla Pittra k tomu, aby přečetl líčení německého evangelického faráře "Vánoce v Čechách v r. 1945", jež bylo otištěno v "Husově líru" v únoru 1959. Přenesli jsme se do líbezné německé vesničky v českém Středohoří a prožívali spolu s rodinnou farářovou hrůzou, jimž byli obyvatelé toho kraje vydáni. Prosté, klidné líčení se hluboce dotýká myslí a citů. Je to zcela neznámá věc pro mladé české uprchlíky. Byli tehdy ještě dětmi a sotva kdy měli příležitost mluvit s německými krajany. Ostatně znají jen několik německých slov. Ovšem, ten předseda národního výboru, o němž je ve vyprávění řeč, mohl být surový darebák, uvažují snad někteří, to přece znají, ale což pak se nikdo z přistěhovalých Čechů neodvážil překročit přísný zákaz, aby dal vyhublým dětem německého faráře trochu mléka? Už tato pouhá myšlenka otřásá převzatou teorií o spravedlivém odsunu. Jeden z našich u-

prchlíků hryže rozpačitě kousek perníku. Se zřejmou účastí sledují posluchači vyprávění, jak otec a matka sháněli vánoční nadílku dětem mezi starými krámy na faře, které přetrvaly četná drancování. Štédry večer se rozprostřel nad zpustlou vesničkou. Když se docela setmělo, nový český majitel nedaleké pěkné usedlosti zakýval nenápadně na faráře. Farář si vzpomněl, jak tam byl naposledy v létě, aby domluvil otci bývalého starosty, který si chtěl vzít život ze zoufalství nad tím, že musí opustit dům svých předků. Se smíšenými pocity poslechl farář pokynu. Vešel do světnice ozářené světly vánočního stromu a musil usednout za slavnostně prostřeným stolem. Po večerí zpívala celá rodina koledy. Rozuměli si málo, ale farář přece pochopil, jak je hospodyně srdečně líto, že musí přihlížet, jak jeho rodina hladoví, aniž jim směla pomoci. Nasycen, potravinami a dary obtížen a na duši osvěžen mohl se farář vrátit k své rodině.

Když příběh skončil, nikdo z posluchačů se neodvážil porušit nastalé ticho. Spolu s německým farářem jsou přemoženi mocí Kristovy lásky, která může osvětlit i nejtemnější noc. A je jim lehčeji u srdce, protože se přece našla česká rodina, která této lásce dala v onen večer průchod.

S větší ještě radostí mohou nyní zpívat koledy, neboť ony nejsou jen krásným výrazem bývalé zbožnosti. Cestou k jeslím, k nimž vedou, mohou se i dnes díť zázraky! A v té staré a přec stále nové písni "Narodil se Kristus Pán" se jim nyní objevuje hlubší smysl. Mocně vyznívá ve slovech:

Z života čistého,
z rodu královského
nám, nám narodil se!

"To jsou významná slova," promluvil br. Pitter. "Vám se zdá, že není čistého života, že všude kolem vás jen přetvářka, lež, zaprodanost, zrada. Z čeho tedy se má nám narodit Kristus? A přece ten krásný, jasný, láskou a pravdou prozářený život, z něhož se rodí Kristus, ten život ducha a pravdy je v tobě, sestro a bratře! Je v tobě, když cítíš s usouzenými a potěšuješ je; je v tobě, když se nedáváš strhovat nenávisť. Nevymizela, bohudíky, tato duševní složka v národě. Žije ve skrytu mnoha silných srdcí. Ona je zárukou, že národ žije a nespěje k zániku.

“Z života čistého, z rodu královského” se rodí Kristus. Bůh stvořil člověka, toho *vnitřního* člověka k svému podobnosti. Také my jsme z královského rodu, neboť Bůh, nejmocnější Král, je naším otcem. Kristus se nenarodil jen kdysi před dávnou dobou ve vzdálené zemi. Chce se zrodit i nyní ve tvém srdci. Tvé nitro je betlémskou stájí a jeslemi, a na tobě záleží, zda ho přijmeš či odeženeš od svého prahu. Bez něho, bez lásky, jsme všichni i při všem vědění a umění, jen uhořá stvoření. Skrzc něho se však staneme schopnými jíti cestou, kterou nám Bůh vykazuje. Nikoli jen o Štědrém večeru, ale každého dne. A pak si nás bude moci Bůh použít jako svých nástrojů při budování světa, v němž nebude rozdílu mezi rasami a národy, třídami a vyznáními. Neboť v Kristu Ježíši jsme všichni j e d n o.”

Otakar Odložilík:

Záběry zblízka i zdálky

(II.)

V XVI. a s počátkem XVII. století Itálie přitahovala nejenom katolíky českého původu, nýbrž i členy strany pod obojí a jednoty bratrské. Nevyhýbali se ani Římu, ačkoli cesta do území pod papežskou svrchovaností byla spojena s rozmanitými potížemi. Museli bychom se pustit do dlouhého a dosti svízelného pátrání, kdybychom chtěli shledat jména evangelických Cechů, kteří se vydali přes Alpy na jih, a vypátrat, co se zachovalo z jejich písemných zpráv. Někteří se buď ještě za cesty nebo po návratu obrátili ke katolictví, jiní se utvrdili ve své víře a nemisili prchavých dojmů s věcmi svědomí.

Místo zevrubného výčtu podáváme zase jenom několik záběrů. Někde jsme museli brát jenom zdálky, jindy zase jsme měli možnost přiblížit se lidem z dávných dob až na dosah ruky.

* * *

V září 1568 se vypravil do Říma Václav Budovec z Budova, před Bílou horou jeden z nejvýznačnějších bratrských šlechticů. Počítám-li správně, měl jenom něco přes sedmáct let, když se vydával na cestu. Měl však průvodce, vlastního děda. Podle stručného záznamu, který zanechal v jedné knížce. Budovce vábily do Itálie “staré památ-

ky”. Měl na zřeteli nejspíše starý císařský Řím, avšak do povšechného označení “staré památky” bylo možno zahrnout i ranné křesťanskou dobu a střední věk vůbec.

Nikomu se zatím nepodařilo najít nějaké zápisy nebo listy, psané z Říma příbuzným a přátelům. Až v pozdějších letech, skoro čtyřicet let po cestě na jih, Budovec udělal několik narázek na své zkušenosti a užil jich, aby před Itálií varoval. Jednou ji nazval macechou pobožnosti a morovou nákazou mládeže. Jinde připomínal, že jedině Boží pravice ho vytrhla z duchovního i tělesného nebezpečí, které mu tam hrozilo. V tom doznání má velikou cenu poznámka, jak snadno může sklouznout mladá noha mezi italskými sirénami. Když se vrátil k věci ještě jednou, upozorňoval na příležitost k hříchu, k následování světa, přemlouvání, rozpory ducha s tělem a krví, nástrahy, ze kterých jenom někteří pocestní vyvážnou, kdežto většina jim povolí a podlehne.

Co se přihodilo na podzim 1568, že se Budovec ve zralém mužném věku ještě chvil při vzpomínce? Nechtěl dopustit, aby se jeho vlastní syn Adam rozjel do Itálie, když přišel čas na cestu za hranice. Budovec také donilouval příteli Zikmundovi ze Smiřic, aby synovi Jaroslavovi nedovoloval víc než krátkou cestu — Smiřičtí mysleli původně na dlouhý pobyt, aspoň dvě léta.

* * *

Probíral jsem se v Britském museu knihou dosti zašlou a skoro v rozpadu, nadepsanou *Systema historico-chronologicum ecclesiarum Slavonicarum*. Vyšla v Utrechtu 1652 a její autor, Polák Andrzej Wegierski se schoval za latinské jméno Regenvolscius. V seznamu význačných duchovních Jednoty bratrské jsem zahlédl zkomolené jméno. Za ním byla poznámka, za kterou jsem hned šel, abych si ji vysvětlil. Když se jméno opraví, zní: Daniel Jindřich Švarc ze Semanína. Byl to duchovní bratrský, který se jako zástupce Jednoty r. 1575 zúčastnil vynikajícím způsobem jednání o Českou konfesi. Podle poznámky v *Systema* byl v Římě s Karlem st. ze Žerotína.

Při pokuse určit cestu časově byl mi oporou list, který Karel poslal začátkem března 1581 ze Sieny Marku Antoniovio Muretovi.

Žerotín neměl tenkrát ještě ani sedmnáct let a písmo ukazuje, jak si dal záležet na zevní úpravě. Latina, které užíval nebyla bez slabín a drobných prohřešků, ale i kdyby si byl opatřil pomoc, jak by se byl vyrovnal adresátovi? Marek Antonín Muret, původem Francouz, slyšel jako znalec říms. klasiků a požíval pro svou učenost přízně papeže Řehoře XIII. Jiným ochráncem Muretovým byl kardinál Hypolit d'Este. Když umřel, opřel se Muret o jeho synovce Ludvíka d'Este. Francouzský učenec neměl mezi duchovními vysokého místa, protože se dal vysvětit na kněz hodně pozdě. Jeho věhlas však byl tak veliký, že mu byla nabízena místa buď na starých universitách nebo na nových školách. Psal vybroušenou a ozdobnou latinou, avšak pod skvělým povrchem nebylo hodnotného obsahu.

Karlův list byl zpořádaný slohovým cvičením, zpořádaný zprávou o úmyslech do budoucna. Chystal se do Muretovy rodné země, Francie, avšak předtím se chtěl ještě podívat na ostrov Maltu. Měl tedy naději, že Mureta ještě jednou uvidí buď cestou na Maltu nebo nazpět. Máme z těch let o Karlovi velice málo zpráv a tak nedovedeme odpovědět na otázku, co ho na Maltu táhlo a jestli se tam vůbec kdy dostal. Nasnadě je myšlenka, že si dobře pamatoval vypravování o Pavlově vstupu na ostrov, jak je četl v poslední kapitole Skutků apoštolských, a že z toho vyplynulo přání zajet tam z některého italského přístavu.

Daniel Jindřich Švarc byl spolehlivým průvodcem a jistě dbal o to, aby se jeho mladistvým svěťencem neodcizil bratrské víře a aby nepodlehli nástrahám. Podle záznamu v Systema konal v Římě služby Boží a podal Karlovi a jeho druhům Večeři Páně podle řádu obvyklého v Jednotě. Bylo to snad poprvé, že se takový obřad konal ve stínu papežského stolce. Paměť žila v ústním podání a žila jistě dlouho, když ji zachytil o sedmdesát let později polský autor Systema a když ji vtělil do svého textu jakožto věc hodnou připomínky.

* * *

Podzím 1600 byl už hodně daleko za svým přirozeným začátkem, když se vydal na cestu do Itálie Zdeněk Brtnický z Valdštejna, seděním na Uherčicích a Budějovicích. Šlo mu na dvacátý rok a byl tedy o něco star-

ší než Budovec a Žerotín, když uviděli Řím. Před návštěvou Itálie poznal hodný kus Německa, Francie, Nizozemí, Anglie a Švýcarska a byl tedy zvyklý pohybovat se z místa na místo. Cestoval s průvodem, jak se slušelo na člena panského rodu, takže se nemusel bát přepadu nebo nějakého jiného neštěstí na cestách.

Dne 20. listopadu 1600 stáli na Brenneru a na druhý den ráno projeli Brixenem, aniž se tam zastavili. Sestup údolím řeky až do Tridentu byl snadný a veselý, avšak cesta odtamtud do Padovy přes hory a doly byla dost obtížná pro dešť a jinou nepohodu. Zdeněk si zapsal do deníku, že se jím 25. listopadu s návrší obráceného k jihu najednou otevřel výhled do Itálie. Poprvé v životě viděl olivy a jiné utěšené stromy, kterými byla pláň nepochybně posetá. O tři dny později byli v Benátkách.

Zdeněk se nevydal přes Alpy jenom na krátkou objížďku po apenninském poloostrově. Pobyl si tam více než rok a teprve koncem května 1602 projel Tridentem, Bolzanem a Brixenem na cestě domů. Chtěl vidět kraj, lidnatá města i zámky v pohodlných zákoutích nebo na ostrozích, avšak při tom chtěl i doplnit vzdělání a pocvičit se ve společenských úkonech, aby mohl po návratu nejenom věsti dům, nýbrž i účastnit se veřejného života. Program byl sestaven za účasti Karla ze Žerotína, který s rodinou udržoval přátelské styky.

Vánoce 1600 neztrávil Zdeněk v Benátkách, nýbrž ve Veroně. Byl tam od 6. prosince a zdržel se tam až skoro do května 1601. Cesta, kterou potom nastoupil, vedla přes Vicenzu a Padovu zpět do Benátek. Pobyt v městě na lagunách zase nebyl dlouhý, protože 2. června nocovala družina už zase v Padově. Byla to první stanice na cestě do střední Itálie, kde cílem byla Siena. Zdeněk se zastavil několikrát, napřed ve Ferrarě, potom v Bologni a na konec ve Florencii. K večeru 14. června dospěl k Sieně, hodně unavený dlouhou a namáhavou jízdou za dny v Itálii už dosti teplých.

Pobyt v Sieně byl rozpočten na pěknou řádku týdnů. K pokračování ve studiích byla Siena ještě příhodnějším místem než Verona, protože tam byla škola dobré úrovně a pověsti. Zdeněk se tam sešel s několika kra-

KŘEŠŤANSKÉ LISTY A HUSŮV LID

Christian Journal and the People of Hus

časopis Národní jednoty československých
protestantů v U. S. A. a Kanadě

Ročník LXIII (XXII)
1961

Redigoval
Jaroslav Pavel Tatter

Nákladem Národní jednoty československých
protestantů v U. S. A. a Kanadě, 4800 South
Hoyne Avenue, Chicago 9, Illinois.

Vánoční modlitba

Zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu. Nebo narodil se vám dnes Spasitel. Luk. 2,10-11

Veliké a podivuhodné je tvé milosrdenství, věrný Bože, v němž ses ty, svatý, sklonil k nám hříšným a sestoupil na tuto zem v narození svého milého Syna. Otevři naše oči, abychom pohledem víry viděli a otevřenou myslí chápali tvou slávu, když na sebe v Ježíši Kristu béřeš všechnu naši bídu, obmezenost našeho života, naše nemoci a úzkosti a nade vše naši nepravost a hřích. Dej, abychom se opravdově radovali z toho, že jsme nebyli ponecháni své samotě a opuštěnosti na tomto světě, ale že nám byl dán Pán a Spasitel, který je naším bratrem, ve všem nám podobný kromě hříchu. Ukaž nám, že nežijeme a nestojíme vlastní silou, moudrostí a spravedlností, nýbrž milosrdenstvím toho, který k nám přišel jako nemluvně betlemské, a jehož moc se dokonává v naší slabosti. Dej, abychom tyto svátky prožili nikoli ve světském a sobeckém veselí, nýbrž v pravé radosti z příchodu Spasitele, a proto také v pokoji srdce, a v lásce a pohotovosti k službě našim bližním. Svou církev pak chraň, aby nebyla sváděna pýchou, touhou po slávě a moci, tvrdostí a nelitostí. Dejž jí, aby v moci Ducha svatého dovedla přicházet ke všem lidem v tichosti, v lásce a radosti jako věrná svědkyně o světle, které bylo v den narození Páně rozsvíceno v naší lidské noci. Amen.

(Z knihy modliteb, Voláme z hlubokosti; vydal Kalich v Praze, 1960)

Radostné vánoce a požehnaný Nový rok vám všem přeje.

Redaktor a úředníci Jednoty.

Obsah LXIII (XXII) Ročníku

Články a úvahy:

Bernard, Frank M.: Z návštěvníkova deníku	36, 68, 104
ČCSR roku 1960: závěrečné úvahy	89
Bratr Aps: Uznali ho cizí	28
Dvojaké mozole	63
Zastavil se při kostele	93
Varujte se kvasu	143
Svoboda i nesvoboda	173
Dobiáš, F. M.: Ecumenical Motifs In the Theology of the "Unity of Bohemian Brethren"	83
Fierzová, Olga: O vánocích s našimi uprchlíky	
Hefley, James G.: Flaring Torch of Freedom	108
Herben, Jan: Masarykův rodinný život	35
Lípa, B.: Svoboda jednání a vyznání v Československu	8
Locher, Jan P.: Evropan v Americe	168
Míldová-Bílková, Berta: Petr Chelčický v umění	135
Molnár, Enrico C. S.: Iro-skotské počátky křesťanství v Československu	9
Mluvení jazyky	41
V Evropě po dvaceti letech	147
Mrázek, Jaroslav: U Pokorných v Ely	45
Nápravný tábor u Příbrami	77
Novotný, Józsa: Vítězství v Kristu	1
Hleďte a naleznete	19
Protestantská rodina v Praze před první světovou válkou	26
Nejstarší Bible tištěná v živém jazyku	53
Jak to bylo?	60
Kterékoli věci jsou pravé	65
Moje maminka	76
Přišel sám k sobě	81
Kdo jsi?	92
BÝTI nebo MÍTÍ?	110
Ne samým chlebem	116
Nestyd' se za evangelium	129
Plná radost	145
Ne silou, ani mocí, ale Duchem mým	158
"Tebet' hned v jitře hledám"	174
Odložilík, Otakar: Zase na Hané	5, 21
Vojna bez úlevy a bez konce	40, 56
Dorothy Thompson	46
Lístky ze zápisníku	73, 99, 118, 131
Záběry zblízka i z dálky	183, 164
Petříčková, Rut: Dr. Adolf Novotný sedmdesátníkem	123
Spravedlivý život	124
Pitter, Přemysl: Sto let od narození spisovatelky Pavly Moudré	3
Průkopnice mravní a duchovní obrody	4
Osm let s uprchlíky	20
Odpovědný život	33
Jsoucnost zla vylučuje jsoucnost Boží	49
Jistota v nejistotě	67
Svatost a důstojnost člověka	113
Král na oslu	161
Za Pavlem Růžičkou	172
Profesor Emil Schiedhe šedesátníkem	191
Růžička, Miroslav: Čiňte pokání a věřte evangeliu	97
Slabey, A. P.: Československi Baptisti Legionari	59
Š., J.: Školství Českých Bratří v Polsku	27
Šedý, Rudolf: Dvě cesty se sociálním posláním do Ruska	12
Šimsa, Jaroslav: Meditace ve vězení	17
J. P. T.: Strach a Kristus	52
Zeman, J. K.: Kolébka náboženské svobody na Moravě	121, 136, 152
Básně:	
Gellert, Chr. F.: Ježíš žije	49
Jordán, Jan: Na rozhraní	28
Jarní	33
Kohoutová, Helena: V poslušnosti	17
Matouš, Miroslav: On vede mne	4
Tvá řeč	81
V mé když stojíš službě	97
Čas k návratu	111
Moudrá, Pavla: Cit	3

Novák, Jan: Tři slova	59
Pitter, Přemysl: Tvé lásky sobě žádám	1
Rafajová, Marie: Maminčino požehnání	65
Nad starým dopisem	110
Veľkoborský, Fráňa: Zavřená Bible	129
Žalm 121 (Převod Fr. Tyralíka) ----	145
Žalm 116 (převod br. Tyralíka) -	177

Literatura:

na str.: 11, 29, 46, 61, 94, 125,
143, 173.

Volná tribuna:

na str.: 94

Z našeho Siona a odjinud

na str.: 14, 30, 61,

78, 95, 126, 144, 159, 175

Dopisy:

na str.: 31, 47, 64, 79, 96, 112, 161.

Citáty a výroky:

na str.: 2, 3, 9, 21, 27, 28,

41, 52, 53, 61, 64, 72, 79, 103, 112,
142, 159, 161, 176.

Z úřadovny Jednoty:

na str.: 16, 31, 47, 64,

80, 96, 112, 128, 160.

jany, něco studentů bylo z Rakous, jiní zase z Němec. Uvedl se mezi ně dobře a dne 13. srpna byl jednomyslně zvolen za poradce "německého národa". Byla to čestná hodnost, jakých bylo hodně ve studentském životě za těch časů. V německém národě byli zahrnuti příslušníci svatě říše římské, v tom tedy i rodáci z Čech a Moravy.

* * *

Za časných hodin 28. září 1601 se Zdeněk vydal s družinou přátel a komonstvem do Říma. Byli na cestě necelé čtyři hořem do Říma. Byli na cestě necelé čtyři dny. Dne 1. října obědvali ještě v kraji v městečku Monterosi a do Říma dospěli asi až pozdě k večeru. V Římě zůstal Zdeněk tři dny a vrátil se tam po zajiždce do Neapole a okolí dne 20. října. Druhý pobyt byl delší, avšak neprotáhl se ani na dvě neděle, protože 1. listopadu byl Zdeněk opět na koni a mířil přes Castelnovo a Narni zase na sever. Poslední zastávkou měla být ještě jednou Siena, avšak Zdeněk chtěl vidět jiný kus Itálie před návratem do universitního města, které opustil na sklonku září.

Karel ze Žerotína důtklivě doporučoval mladším příbuzným a svěřencům, aby měli otevřené oči a aby nejenom bedlivě pozorovali život v jiných zemích, nýbrž dělali si o tom i záznamy. Zdeněk Brtnický psával domů, ale z té korespondence se zatím nepodařilo najít ani kousek. Zachoval se však jeho úeník, který se nějak dostal do Švédska a byl utělen s knihovnou královny Kristiny do scuboru vatikánských rukopisů. Zápisy jsou latinské, někdy stručné, jindy zevrubné a vynechán byl málokterý den. Je to jedinečný pramen na osvětlení otázky, jak si počínali Čechové s evangelické strany, když se dostali do katolické země, a jak se jim vedlo v papežské residenci nad Tiberem.

Zdeněk Brtnický byl na návštěvu připraven četbou římských klasiků i některých novějších knih. Sám uvedl na jednom místě dílo Ondřeje Schota o cestování po Itálii a jistě se z něho poučil o římských i jiných památkách. Věčné město si ho podmanilo nárazem a z prvotního okouzlení nic nevyprchalo. Ve Schottově knize našel dva verše z Martiala, které opětoval aby zkratkou vyjádřil, jaké místo určil Římu ve svých dojmech a odhaděch:

Terrarum dea gentiumque Roma,
cui par est nihil et nihil secundum —

Řím, bohyně zemí a národů, již se nic nevyrovná a nic nestaví po bok jako rovné, řekli bychom volně, abychom vystihli smysl latinského dvojverší.

Na první vycházce ráno 2. října zašel Zdeněk s nejmenovanými společníky do Pantheonu, nevíme, zda úmyslně či protože bydleli nablízku. Druhým hodem v programu byl papežský palác Kvirinál a okolí. Bylo to dohré uvedení do dvojího Říma, pohanského i papežského, protože místy se oba prvky prostupovaly k nerozeznání. Proměna Pantheonu na křesťanský kostel se málo dotkla původního zdíva a smělá klenba do kruhu byla tak působivá za Zdenkovy prohlídky jako hned po svém dokončení.

Než se přiblížili papežskému paláci, upoutaly je mramorové sochy Dioskurů, držících jeden jako druhý koně na úzdě. Zdeněk věřil nápisům, které přisuzovaly jednoho z blíženců Phidioví a druhého Praxiteloví, znamenitým řeckým umělcům, a jako tolik jiných diváků si ani nepřipustil myšlenku, že by mohlo jít o římskou nápodobu. Přístup od nich k bráně do Kvirinálu byl snadný. Čeští poutníci se snadno dostali do zahrady a tam se podívali nejenom utěšeným stromům, nýbrž i vodním nádržím, kašnám, sochám a jeskyním, zasazeným dovedně do přírodního rámce.

Druhého dne ráno se Zdeněk vypravil na výšiny u kostela sv. Trojice. Pod jeho klenbou odpočívalo tělo Žerotínova příznivce Marka Antonia Mureta, avšak Zdeněk o tom zřejmě nevěděl a ani se nepodíval dovnitř. Kousek dále byla znamenitá světská památka, palác etruského vévody. Nebylo to nic jiného nežli Villa Medici, dnes sídlo francouzské akademie pro krásná umění.

Ze Zdenkovy návštěvy byl pánem domu kardinál Alessandro Medici, o něco později zvolený za papeže a známý jako Lev XI. Po obhlídce paláce zvenčí družina vystoupila do zahrady: jako bych je viděl, když procházejí mohutnou bránou a potom se ubírají nahoru cestou dosti příkrou a zalomenou v ostrém úhlu! Jako den před tím, zase se podívali dokonale souhře mezi stromovím a umělým dílem. Ze zahrady postoupili do hořejšího patra paláce a prošli několika komnatami,

plnými památek, které tam snesli i někdejší majitel i jeho předchůdci. Viděli proslulou Venuši, dopravenou do Říma ze zřícenin vily Hadriánovy, a několik podobných kusů, umístěných v "domku rozkoše" v kterémsi zákoutí zahrady.

Jedenáct dní, které si Zdeněk a jeho společníci určili pro pobyt v Římě, když se vrátili z Neapole, neprošlo věru naprázdno: Bylo to mnohem méně, než potřeboval vzdělaný a vnímavý přichozí ze země daleko na severu, ale nebylo asi pomoci. Řím ovšem nebyl rozběhlý na vše strany, jako je tomu dnes, a pomoh-li někdo sestavit plán, dostalo se aspoň na podstatné kusy. Někdy chodili pěšky, jindy si zjednali vůz a o těch dnech se mohli pustit i daleko za městské hradby. Někdy se mnoho nerozmýšleli a jezdili sem a tam, jindy se soustředili a nechvátali.

S pomocí mapky ze XVI. století se za nimi můžeme pustit hned první den po návratu z Neapole, což byla neděle 21. října. První co udělali bylo přestěhování z hostince U korny do trvalejšího příbytku U černého orla. Odtamtud se rozjeli k chrámu sv. Petra v okovech a tam ovšem jim neunikla podoba Mojžišova, kterou vytesal z mramoru Michelangelo Buonarotti. Druhá památka, na kterou se ten den dostalo, byla zase ze starých časů, lázně Tita Vespasiana se stavbami pod zemí, řečenými sedm síní. A už zase se vůz rozjel a zastavil u vchodu do zahrad Mattei, kde se družina Zdenkova zastavila u podoby Ciceronovy z mramoru. Po nějaké cestě, kterou bychom dnes asi marně hledali v hustě osazené čtvrti, drkotal vůz k Diokleciánovým lázním. Projeli napřed zahradami, které založil Sixtus V., v těch místech, kde je dnes hlavní nádraží. Když se dostali na jejich okraj, měli před sebou chrám Santa Maria degli Angeli, který Michelangelův důvtip vytvořil z té části někdejších lázní, která nebyla docela v rozpadlinách. Poslední zastávkou byl kostel sv. Zuzany s bohatou výzdobou uvnitř.

Na druhý den ráno viděl Zdeněk papeže Klimenta VIII., a to když předsedal konsistoři s mnoha kardinály přítomnými. Od Kvirinálu zamířili na Kapitol a ztrávili tam celé dopoledne. Byli tedy v ohnisku římského

císařství. Když vystupovali po stráni, ukazovala jim cestu jezdecká socha císaře Marka Aurelia z bronzu, která tak jako Dioscuri, unikla zkáze za několikerého tažení proti pohanským uměleckým výtvorům. Čeští poutníci ten den nepospíchali a prohlédli si nejenom, co stálo pod širým nebem, nýbrž i památky uchované v paláci konservatorů na jižní straně obdélníkového náměstí. Už tenkrát tam měli bronzovou sochu mladíka, který si vytahuje trn z levé nohy, podobu vlčice, která kojila Romula a Rema, a hodně jiných kusů. Po schodech z náměstí se Zdeněk s přáteli dostal do františkánského kostela a když si ve volné chvíli o tom dělal záznam, uvedl na vysvětlenou jména Ara coeli (nebeský oltář) zkazku o Sibilině vidění, jak jí buď od někoho slyšel nebo si přečetl v popise města. S Kapitolu nebylo daleko k chrámu Il Gesù, dokončenému ani ne před dvaceti lety pro Tovaryšstvo Ježíšovo.

Většinu třetího dnes ztrávili naši poutníci na pravém břehu Tiberu. Začali u špitálu sv. Ducha a podél řeky, která se tam zatáčí, šli k Andělskému hradu, sloužícímu za pevnost i za vězení. Třetí zastávku udělali ve Vatikánu. Ze všeho, co viděli, je nejspíše určit Sixtinskou kapli, protože Zdeněk ve svém popise výslovně uvádí ohromnou malbu na stěně, kterou vytvořil Michelangelo a která představuje poslední soud. Ze souboru budov, které se družily k papežskému sídlu, viděli ten den jenom něco, protože se odtamtud brzo vydali k ville, jejímiž pány byla rodina Farnese. Jestliže od ní opravdu jeli napřed na ostrov v řece a až potom ke kostelu, řečenému Santa Maria Trastevere, trochu si tím prodloužili cestu. Museli se potom vrátit, aby se dostali na levý břeh Tiberu. Tam je vábily zbytky divadla, které dal císař Augustus postavit na paměť svého synovce Marcella. Bylo to dílo někdy opravdu velkolepé, ze kterého zůstalo sotva víc než třetina, pořád mocná a působivá v rozloze i provedení. Když se vraceli, přešli přes campo di Fiori, na kterém se v dávných dobách prodávaly květiny. Zdeněk věděl, že prostranství sloužilo k jinému účelu — vzplála tam ne jednu hranice a na ní člověk obviněný z

kacířství. Naši poutníci však prošli těmi kočínami bez úhony.

Den na to měli opravdu co dělat. Určili si za úkol návštěvu sedmi nejproslulejších kostelů a ještě dva k nim přidali. Těch sedm šlo v tomto pořadí: sv. Petr, sv. Pavel u cesty k Ostii, sv. Šebestián u appijské cesty, sv. Jan v Lateráně, sv. Kříž jeruzalemský, sv. Vavřinec za hradbami. Do basiliky Santa Maria Maggiore se dostali až k večeru a prohlídku odsunuli na jiný den. Od chrámu sv. Pavla odbočili na chvíli do kraje a tam shlédli opatství U tří studnic, v tradici spojované s mučednickou smrtí Pavlovou, a chrám Annunziata. Iména, která jsme uvedli, nepovídají všecko. Sluší k nim podle Zdeňkových zápisků ještě přidat hrob Cecilie Metelly, nápadný tenkrát jako dnes podobou do kruhu, zbytky hippodromu, katakomby u basiliky sv. Šebestiána, kapličku Quo vadis, spojenou se jménem apoštola Petra, obelisk egyptského původu přenesený na rozkaz papeže Sixta V. z cirku na prostranství před lateránskou basilikou, a jiné věci, zahlédnuté jenom v přeletu. Nebylo divu, že na poslední ze sedmi chrámů jim už nezbylo času!

Přišel čtvrtek 25. října. Kus dopoledne ztrávili ve vatikánské knihovně nad řeckými a latinskými rukopisy na pergamenu. Když se od nich odtrhli, nemuseli daleko pro podívanou ještě působivější. Byli v Belvederu mezi exotickými stromy, sochami a jiným umělým dílem. Zdeněk si poznamenal jména pěti znamenitých kusů: Antinoa, Venuši, vystupující z lázně, Venuše s Cupidem, císaře Commoda, a Apollona s hadem. Šestý kus byl rozložitější a ještě nápadnější: Laocoon se dvěma syny, po jejichž tělech se vzpínali hadi, posaní podle řecké báje uraženým a pohněvaným Apollonem. Z Belvederu je průvodci odvedli do paláce. Jenom několik kroků a byli v jiném světě! Zdeněk si zapsal, že v síni řečené královské viděl malbu s námětem, který byl na obou stranách pořad ještě v živé paměti, krvavou nocí bartolomějskou. — Průvodci se u ní asi dlouho nezastavili a postoupili do sakristie a tam ovšem byla jiná podívaná: skvostná, těžká roucha a poklad s kalichy, stříbrnými sochami apoštolů, reliquiáři, svícny, nádobkami na olej a vonné ma-

sti a jinými věcmi. Od Vatikánu byl jenom kousek k palácu kardinála di Cesis: bylo tam tolik soch, že se Zdeněk ani nepokusil je popisovat a prostě odkázal na knihu Schottovu. Poslední podívanou měli na náměstí Navona na levé straně od řeky: provozovala prý tam žena francouzského původu a beznohá tanec, kterému se nemohli vynadivit.

Zápis o šestém dni je dosti podrobný. Ten den patřil většinou památkám z pohanské doby. Začali u chrámu míru, což arci nebylo nic jiného než mohutné zříceniny basiliky Konstantinovy či Maxentinovy, a postoupili k dvěma sousedním stavbám, chrámu Romulovu a zbytkům chrámu Antonína a Faustiny, proměněným na křesťanskou svatyni. Podle Zdeňkových poznámek si představuji další prohlídku takto: po cestě, zvané od římských časů svatou se dostali k oblouku Tita Vespasiana a odtamtud se pustili k oblouku Konstantinovu. Potom jakoby někdo řekl, že by si ještě měli prohlédnout basiliku Santa Maria Maggiore, na kterou se nedostalo ve středu večer. A hned tedy se tam rozjeli, sestoupili na chvíli u kostela sv. Pudenziany, a v basilice zašli do kaplí po pravé i levé straně lodí. V jedné viděli náhrobek Sixta V., v druhé zase schránu s pozůstatky papeže Pia V. Zdeňka podle všeho velice zajímaly obelisky a udělal si tedy záznam o jehlanci, které na volné místo před basilikou dal postavit Sixtus V.

Zbytku záznamu k tomu dni neporozumíme, nepřipustíme-li, že družina neměla jasného plánu. Než se nadáli, byli u benátského paláce a za chvíli zase u zřícenin Saturnova chrámu na římském foru. Po obědě zajeli k paláci Farnese a skončili u dvou sloupů, Trajanova se sochou Petrovou na vrcholku, a jeho bližence, vztýčeného Markem Aureliem a završeného v křesťanské době sochou apoštola Pavla.

Blížil se konec týdne a Zdeněk zřejmě potřeboval odpočinku. Poznamenal si do zápisníku, že se procházeli městem, obzvláště po náměstích. Záznam z osmého dne, neděle, je také stručný: Dopoledne byli v basilice sv. Silvestra svědky složitého obřadu, při kterém papež za asistence patriarchů jeruzalemského a cařihradského světil benátského patriarchu.

Několik slov a jmen, která k tomu Zdeněk dodal, nás vede nazpět a ukazuje také do předu. Už u jednoho dřívějšího zápisu je poznámka o návštěvě u hraběte z Hohenzollernu. Jeho jméno připojil i ke zprávě o obřadu u sv. Silvestra a z této poznámky se dovídáme, že šlo o papežského komořího. Zdeněk měl patrně pro něho doporučující list a byl tedy aspoň nepřímou pod jeho ochranou. Nebyla to obvyklá kombinace. — Přes rozdíl náboženského vyznání bylo mezi šlechtou tolik soudržnosti, že se stýkali, mísili sňatky a prokazovali si vzájemné služby. Když měl Zdeněk v Římě takovou záštitu, nemusel se bát, že se dostane do nesnázi nebo že bude někým vyšetřován pro víru.

Měl přístup i k takovým stavbám, jako byl nový chrám sv. Petra, pořád ještě nedokončený. Byl tam v pondělí a z ochozu kupole se rozhlédl po celém městě, stavbách, zahradách a kopcích jenom spoře porostlých, na které se Řím rozběhl až v devatenáctém století a v našem věku. Někdo mu upravil cestu k proslulému matematikovi Kryštofu Claviovi, členu Tovaryšstva Ježíšova německého původu. V deníku najdeme ještě dvě slavná jména. Dne 30. října se Zdeněk představil spisovateli rozsáhlých církevních letopisů kardinálu Cesaru Baroniovi, nejspíše v jeho pracovně při oratoři zbudované z podnětu sv. Filipa di Neri. Den nato vykonal návštěvu u muže neméně proslulého, kardinála Roberta Bellarminiho, někdy rektora římské koleje a spisovatele velmi pohotového. V zápise k 30. říjnu je řeč i o papežském datáři, jehož tajemník Zdeňkovi přinesl víno na poctu a podobu Klimenta VIII. vytepanou ze zlata jako upomínku.

V těch pěti dnech ze samého konce října Zdeněk polevil v někdejší dychtivosti vidět co nejvíce. Nejrušnější byl předposlední den, ztrávený u Colossea. Prohlédl si, nejenom co zůstalo z ohromné stavby, nýbrž i památky v okolí, oblouk Constantinův, tarpejskou skálu na úbočí Kapitolu, chrám pohanského božstva Jana, a kobku, vydávanou za žalář Petrův. Odtamtud vystupil na Palatin do zahrad farneských a z nich se dostal ke zříceninám císařského paláce. Poslední odpoledne po návštěvě u Bellarmina si zašel na Piazza del Popolo, ozdobenou obeliskem,

který Augustus císař dal převézt do Říma ze země egyptské.

Několik týdnů po návratu na Moravu Zdeněk navštívil Karla st. ze Žerotína a zůstal u něho na večeři. Bylo to nejspíše na přerovském zámku, neboť ještě krátce předtím byl v Olomouci. Zápis je velice stručný a tak si jenom v duchu můžeme představit besedu, při níž se snad hostitel vyptával hosta na zkušenosti a dojmy z dlouhé cesty.

Stočila-li se řeč při stole nebo v komnatě na Řím, Karlovy vzpomínky se asi rozcházeły se Zdeňkovým vypravováním v nejednom bodě. Dvacet let, která uplynula od Žerotínovy cesty, nebyla dlouhá doba, avšak byl v tom pontifikát Sixta V., jenom něco přes pět let, za kterých se v Římě změnilo mnohem více než někdy za celé století. Sixtovi V. přirostl Řím mnohem těsněji k srdci než některým synům knížecích rodů, kteří se z ovzduší někdejších domovů a sídel nevymaňili ani po korunovaci trojitou korunou. Kdyby byl Zdeněk svému hostiteli vypočetl obelisky, kterým se podívoval, musel by vysvětlit, oč vlastně šlo, protože se teprve za Sixta V. dostaly na prostranství, kde je viděl.

* * *

Za návratu na Moravu, ve Veroně, dovršil Zdeněk dvacátý první rok. K narozeninám, připadajícím na 12. května 1602, si vepsal do deníku několik veršů z 71. Zalmu, jako to dělávali i o dřívějších památných dnech. Doma se věnoval správě svých zboží a nevyhýbal se ani veřejnému životu. Byl dvakrát ženat, po druhé roku 1617 s Kateřinou Kříneckou z Ronova.

Brzy potom však s ním divně zatočil vítr, který se na české země snesl za povstání proti domu habsburskému. Zdeněk měl něco přes třicet sedm let, když se rozpoutal boj, a jak by se tedy mohl vyhnout účasti? Byl mezi moravskými direktory a se svými přáteli zasedal i na zemském soudu. Po Bílé hoře neutíkal ze země, ačkoli by mu cesta za hranice nebyla přišla tak za těžko, jako jiným rebelům, kteří předtím neopustili domovů. Byl zatčen a posazen do vězení v Jihlavě.

Soud nad náčelníky odboje na Moravě začal až v létě 1622 a rozsudky byly vyneseny 7. listopadu. Prodlení pomohlo obvi-

něným víc, než se snad nadáli. Korunovaný netvor, který roku 1621 podepsal rozsudky smrti i nad kmety, jako byl Václav Budovec, nežádl hlav a tak Moravané unikli meči nebo oprátce. Zdeněk z Valdštejna byl dopraven ze svého brněnského bytu, lozumentu, jak se říkalo, na Špilberk.

Brzo po převozu se mu zhoršilo zdraví a lékaře mu do vězení nikdo neposílal. Hledal přímluvce, kteří by mu pomohli na čerstvý vzduch. Dne 15. února 1623 psal panu Adamovi z Valdštejna, příbuznému a i jinak dobře známému: sestra páně Adamova Kateřina byla manželkou Karla st. ze Žerotína, Zdeňkova dávného příznivce. "Pro nedostatek velikej zdraví svého" — čteme v dopise — tak sem se dokonce složil a jedna nemoc z druhý se ozývá, takže veliký a těžký nemoce se obávám." Pan Adam se nezatvrdil a přimlouval se na vysokém místě, u kardinála Františka z Dietrichštejna, který spravoval Moravu jako náměstek Ferdinanda II. Než se co stalo, Zdeňkovi přitížilo. Nevrátil se ani do brněnského lozumentu ani na některých z rodových zámků, nýbrž "v tom přesmutným, obtížným arrestu" dokonal dne 24. června 1623, jenom několik týdnů po čtyřicátých druhých narozeninách.

Frank M. Bernard:

ČCSR roku 1960: Závěrečné úvahy.

Ačkoliv je tomu již více než rok, co jsem se vrátil z ČSSR, nemyslím, že mé dojmy jsou dnes méně aktuální než loňského léta. Proto připojuji několik závěrečných, obecnějších úvah mezi něž chci přimísit ty dojmy, jež jsem neměl příležitost zmínit v deníkové formě. Snažil jsem se popsat celkový depresivní dojem, jež člověka tam tísni; obávám se, že tyto závěrečné úvahy nebudou po této stránce jiné.

Ideologická nesnášenlivost

Je známo, že přes komedii tak zvané "národní fronty" a přes nominální existenci tří politických stran, ČSSR je v podstatě "one-party state". Není valného rozdílu mezi obsahem *Rudého Práva*, *Českého Slova* (jež, nemýlím-li se, stále má groteskní a výsměšné jméno "Svobodné Slovo") a *Lidové Demokracie* (bývalých *Lidových Listů*). Určité malé rozdíly však existují, a není náhodou, že

lidé nemající rádi režim, dávají přednost Lidové Demokracii. Ačkoliv zahraničně-politické komentáře jsou stejné, domácí zprávy se trochu liší; na příklad *Rudé Právo* nezmiňuje úmrtí osob, režimu nepohodlných, o nichž je možno se dočísti v *Lidové Demokracii*. (Nemusím dodávat, že *Právo Lidu* neexistuje, protože sociální demokracie neexistuje; existence nezávislé sociálně demokratické strany, jak známo, byla omylem a porušením třídní solidarity.) Znamená snad tento poněkud odlišný ráz katolického časopisu, že katolicismus je jediná společensko-ideová síla, jež se nepodrobuje komunismu? Vráťím se k této věci.

* * *

Politický monopol komunistické strany je viditelný na každém kroku. Mám fotoografie Václavského náměstí, ozdobeného ruskými a československými prapory. I mé tehdy šestileté dítě si všimlo, že "hammer and sickle is all over the place". Sláva komunismu jsou slova, jež na tebe řvou z nadrozměrných nápisů, na př. u Elektrických podniků v Holešovicích. Ohyzdný Stalinův pomník stále hzdí linii letenské pláně. (Populární vtip v Praze interpretuje pomník následujícím způsobem: skupina dělníků tlačí Stalina do Vltavy.) Mimochodem: jsem opravdu zvědav, co teď režim udělá s tímto pomníkem. Jsem přesvědčen, že rozhodnutí Chruščevovo vyhodit Stalinovo tělo z mausolea v Kremle, je pro pražské náčelníky velmi nepohodlné. Nebudu překvapen, bude-li odstranění Stalinova pomníku odkládáno co možná nejdéle, bude-li provedeno vůbec. Je to pochopitelné po tak slepém a byzantském kultu Stalina, bude nesmírně těžké vysvětlit příslušníkům strany, že to byl vlastně tyran, pěstující "kult osobnosti" a pod. Jak známo, destalinisace byla nejpomalejší v Československu — s výjimkou Albánie a snad Bulharska — pokud bylo vůbec možno o nějaké "destalinisaci" mluvit. Jenže nastávající situace bude pro režim mnoho nesnadnější. Chruščevova obžaloba Stalina v roce 1956 byla tajnou záležitostí strany; je sice pravda, že západní veřejnost se o věci dozvěděla, ale za Železnou oponou se mnoho o tom nevědělo. (O tom, jak obudně neinformovaní lidé v Čechách teď jsou, budu ještě mluvit.) Ale teď odsouzení Stalina bylo veřejné a zpečetěné odstraněním Stalinovy mumie z Leninova hrobu; a ani jmé-

no Stalingradu nebylo ušetřeno, ačkoliv se zúšlo, že bitvou v roce 1942 definitivně vešlo do dějin. Režim v Praze je před krajně nepřijemnou volbou. Bude-li pomník odstraněn, zostudí a zesměšní se před celou veřejností; odpůrci režimu budou mít pocho-pitelnou radost a celá předchozí politika KSČ — nejen Gottwaldova, ale též Zápo-tockého a ještě více Novotného — bude dis-kreditována. Nebude-li pomník odstraněn, může to Moskva vykládat jako projev ne-poslušnosti a nesolidarity. Co tedy dělat? Jsme opravdu zvědaví. Poláci si v roce 1956 pospíšili, aby obnovili původní jméno Kato-vic, jež dočasně bylo pojmenováno po Stali-novi. Maďaři v tomže roce skáceli Stalinovu sochu v Budapešti; mám dojem, že ani Ka-darův režim se neodvážil sochu obnovit. (Je možné, že se mýlím; ale pokud si vzpomínám, žádná zpráva o tom nebyla.) Lokajský režim v Praze neudělal v této věci ničeho; socha Stalinova stojí stále a Gerlachovka stá-le se jmenuje Stalinův štít." Nezávidíme čes-koslovenským soudruhům dnešní dilemma, a je nám útěchou, že ani v tak temném a depresivním období, jímž jsou léta šedesáta dvacátého století, se servilní lokajství nevy-plácí.

Dovedeme si dobře představit, že mnohým soudruhům krvácí srdce, stojí-li před úlohou zničit Stalinovu reputaci. Jak by také ne — což slyšeli příslušníci strany od let třicátých něco jiného než chvalořeči o "geniálním vůd-ci dělnické třídy"? Nenapsal Arnošt Kolman (k jehož případu se chci vrátit) do prosinco-vého čísla *Tvorby* v r. 1947, že "největší o-sobnost současné vědy" byl Josef Stalin? Váž-nější pro naše soudruhy bude fakt, že Stali-nův kult byl těsně spjat s kultem Gotwaldov-ým. Na bývalém Denisově nádraží (jež teď přirozeně nesmí nést jméno francouzského pokračovatele Paláckého) viděl jsem nápis: "Odkazu presidenta Gotwalda věrni zůstane-me!" Hleděl jsem na tento nápis pobaveně a zamýšleně zároveň; byl pro mě zhuštěnou zkratkou komunistické partaje u nás a celé její duševní úrovně. Vzpomínal jsem na slo-va Johna Gunthera, že vůdcové českosloven-ské komunistické strany jsou "very common people." To je velmi zdvořilý americký vý-raz pro méně zdvořilá, ale přiléhavější česká slova: omezenost, nedostatek obrazotvornosti.

Nedostatek obrazotvornosti v uvedeném ná-pise je skutečně zarážející. — Člověk bezděčně vzpoměl na nápisy z roku 1937-38: Odkazu presidenta Osvoboditele věrni zůsta-neme! Komunisté se nezmohli na nic jiného, než že nahradili jméno Masarykovo jménem Gotwaldovým; formule zůstala stejná. Že starší generace si nevyhnutelně při podobném nápisu vzpomeneme na Masaryka, to je o-všem nenapadlo. Mimochodem se člověk tá-že: vyskytuje se v těch prázdných a byro-kratických lebkách československých komu-nistů jiná myšlenka, než jak se zalichotit Moskvě? Zalichotit se proto, že je to jediný prostředek, jak se udržet při moci? Odtud ten hlaholný nápis, jež vidíte v ČSSR stále a stále: "Se Sovětským Svazem na věčné časy!

Ta trapná lokajská servilnost je zřejmá i z jiné události, jež se právě stala v roce 1960: změna československého státního znaku. Že k této změně došlo, nelze se diviti; bývalý státní znak byl zřejmě nečasový a sám jsem se v duchu často tázal, jak je to možné, že komunisté jej ponechávají. Zejména medvěd, symbolisující Podkarpatskou Rus, byl velmi nečasový a pro komunisty nevhodný: připomínal odtržení tohoto území naším tak zva-ným spojencem všem československým obča-nům, jejichž pamět nebyla příliš krátká. Na druhé straně též medvěd v československém znaku se mohl vyjímát jako tichý protest pro-ti ruské anexi; a ničeho se naši soudruzi tak nebojí jako vzbudit sebedemší zdání od-poru a protestu Sovětského Svazu. Ovšem Rusové byli příliš dobře jisti servilností čes-koslovenského satelita, aby někdo studoval podrobnosti československého státního znaku. Že tedy podkarpatský medvěd zmizel ze státního znaku nebylo žádným překvapením. Ale další změny ve státním znaku jsou ne-smírně příznačné, ukazují jak ideologický fanatism nezapomíná na nejmenší podrobnos-ti. Český exilový tisk již komentoval přísluš-né změny, ale neškodí si je připomenout znova: především český lev byl zhaven své koruny. Koruna je symbolem království a ovšem vše, co jen zdaleka zavání aristokracií, monarchií — jedním slovem "reakcí" nemůže mít místo v komunistickém světě. Pro komu-nisty nic neznamená, že český královský lev byl po staletí symbolem státní nezávislosti a

že z toho důvodu jej Masarykova republika podržela ve státním znaku, ač také nebyla monarchií. Abstraktní ideologii bolševické národní minulost neznamená nic; minulost musí být úplně vyhlazena, aby udělala místo nové komunistické společnosti, a tak jak o tom zpívá hymna komunistické internacionály. — Druhou změnou bylo nahrazení tří pravoslavných křížů na třech slovenských horách třemi plameny, jež patrně mají symbolisovat Janošikovy vatry, t. j. slovenskou "revoluční tradici." Zde vidíme opačný motiv, jež vlivem hlavně Zdenka Nejedlého u komunistů působí: naléztí za každou cenu v české minulosti prvky příbuzné dnešní jejich ideologii. A tak každý, kdo v minulosti bil pány — jako Husité nebo jako Janošík — je prohlášen za předchůdce marxismu. Připočtíme k tomu komunistickou nenávisť k jakémukoliv náboženskému symbolu a pochopíme, proč tři slovenské kříže musely zmizet ze státního znaku přesto, že byly kříže pravoslavné. — Pravoslavná církev bezprostředně po roce 1945 se zdánlivě těšila oficiální přízni; podle téhož Nejedlého byla to jediná církev, jež se činně účastnila boje proti nacismu, a tak se zdálo, že bude církví privilegovanou. Cyrilo-metodějská tradice byla interpretována jako doklad dávné spojitosti československého kulturního života se slovanským Východem. Jak upřímý byl tento domnělý respekt k cyrilo-metodějství a pravoslaví je dnes vidět z odstranění dvojitých křížů ze státního znaku a z jejich nahrazení 'revolučními vatrami' Janošikovými. Nic jim nevádí, že Janošík se dá obléci do marxistické uniformy stejně málo jako Žižka a Husité; že podle lidové pověsti to byl původně student bohosloví, jenž podržel svou víru i když sběhl se studií a uchýlil se do hor, aby mstil utiskovaný lid; že Nejedlým uctívány Jirásek popisuje, jak zbojníci měli své pobožnosti v horách a jak po jejich skončení Janošík se ozval, domlouvaje druhům, aby teď, když slovo boží slyšeli, tím více na to dbali, jaký úkol na se vzali; nikomu bez příčiny neublížovat a křivdy napravovat. (Strana 200 nového vydání *Starých pověstí českých*, opatřeného nezbytným doslovem Zdeňka Nejedlého.)

Tím přicházím k další důležité a smutné kapitole dnešního života v ČSSR: náboženské

persekuci. Ale o tom až přistě.

(Poznámka: Než jsem dokončil napsání těchto několika stránek, dočítám se v novinách, že jméno Stalingradu bylo již oficiálně změněno a nahrazeno jmenem Volgograd. — Jak asi krvácí srdce Arnoštu Kolmanovi, Ladislavu Štolovi a ostatním! Škoda, že Kopecský a Nezval se toho nedočkali. . . . A znovu se klade otázka: co se Stalinovým pomníkem na Letné? Co se Stalinovými závody a se Stalinovou třídou? Možná, že budeme o této věci vědět více dříve než se tento článek dostane do tisku.)

ROZHLEDY

Profesor Emil Schieche šedesátníkem

Jest jedním z Němců, kteří své přátelství k českému národu nezahladili za nacistické okupace. Narodil se 10. listopadu 1901 ve Vídní. Jeho otec byl český Němec, matka Vídeňanka. Schieche maturoval na pražském akademickém gymnasiu a promoval na filosofické fakultě pražské německé university. — Věnoval se cele českým dějinám, kterážto studium mu usnadňovala dokonalá znalost českého jazyka. Jeho vynikajícím dílem jsou kulturní dějiny českého národa, na jehož novém vydání pracuje.

Setkali jsme se v spolupráci na půdě Americké YMCA v Praze a v Hnutí pro mezinárodní smír (Fellowship of Reconciliation). Přechel záhy z katolictví k evangelické reformaci a upsal se Ježíšovi, v jehož duchu působí jako historik. Po brutálním vypuzení z Čech v r. 1945 odešel do Stockholmu, kde převzal docenturu na historické fakultě. Přejeme mu mnohá léta k další požeňnané činnosti pro sblížení a smíření národů.

Přemysl Pitter.

Pavel Růžička (Dublin):

Vzhůru srdce!

Zahledíme-li se do minulosti, spatříme, kolik významných lidí bylo po velkých změnách naplněno pesimismem a domnívali se, že stojí uprostřed nenapravitelných ssutin. Slavný anelický vítěz Wellington umíral v polovici minulého století se slovy vděčnosti, že se již

nedožije zhroutení, k němuž spěje hospodářský život Velké Británie. Avšak místo jeho pesimistického očekávání stála Anglie na práhu nebývalého blahobytu.

Bývají to právě ssutiny, jež ukazují k novému životu.

Na neobydleném ostrově žil námořník, který tam byl vyplaven po ztroskotání lodi s částí lodního nákladu. Ze zachráněného materiálu si postavil chatu a uhájil dost slušné živobytí. Jednoho dne se však vrátil s lovu a našel obydlí se vším, co měl, v plamenech. Zachvácen zoufalstvím očekával smrt. Místo toho však připlula loď — požár jí byl voláním o pomoc — a ze zkázy vzešla ztroskotanci záchrana.

Jak velmi to platí o nás a naší vlasti dnes! Dvacet let svobodné republiky znamenalo nesmírný rozkvět. Spěli jsme k dosažení nejvyšší životní úrovně a mohli se řadit mezi nejspokradanější země světa. Dnes národ upí v okovech a žije v nedostatku. Máme propadnout bezmocnému pesimismu? Zamyslíme-li se nad blahobytnými lety nedaleké minulosti, překvapí nás poznání, jak mnoho jsme se v nich vzdálili čínorodým ideálům, o něž zapásili naši předkové. Jednotlivec začínal být krátkozrakým a viděl jen těsný okruh osobního zájmu. Okrašloval a zásobil vlastní dům — proč by se staral o hráz rybníka, pod níž bydlil? Na to přece neměl kdy! Povodeň protrhla děravou hráz a smetla pohodlný dům. Kolik z nás usilovalo postavit hráz pronásledování nevinných od roku 1945?

Dnes stojíme uprostřed ssutin. Dvakrát za našeho života byl svět v plamenech války, i když naše země nebyla bojištěm. Avšak v současné studené válce zuří bitevní vřava i u nás. Že jsme bezbranní? Jaký klam! Stačí vrátit se do školy k světcům naší minulosti. Otevřme knihu Kristova života a hledejme v ní to, co jsme ztratili v dobách blahobytu. Žijeme v ssutinách. Nikoli cizinci, jen my sami najdeme cesty k nápravě. Zlo je u vesla v mnohých zemích. Nápravy nelze dosáhnout jen politickými prostředky. Je zřejmé, že je něco v nepořádku v srdci a myslí člověka, co musí být změněno. Lze toho dosáhnout toliko rozhodným krokem k obnově duchovního života, což nutně znamená víru v mocnost, která je vyšší než lidská, víru v moc

Boží.

Velký současný lékař a filosof Albert Schweitzer je přesvědčen, že lidstvo dnes musí nalézt království Boží anebo zahynout. — Křesťanství je velkou silou; je to nepřemožitelná zbraň na dosah ruky každého z nás. Připomeňme si slova proroka Izaiáše: "Hospodin dává unavenému sílu, a tomu, jenž žádné síly nemá, moci hojně udílí. Ustává a umdlévá mládež a mládenci těžce klesají, ale ti, kdož očekávají na Hospodina, nabývají nové síly, vznášejí se perutěmi jako orlové; běží, avšak neumdlévají, chodí a neustávají."

"Vynášeli-li Bůh své rozsudky, nesleduje zahynutí hříšníka, ale chce, aby se obrátil a živ byl. Evangelium je radostná zvěst o Boží milosti, která převyšuje jakkoli veliký hřích." (Na každý den).

"Církev si musí stále klást otázku, zda je věrná Bohu. Snadno se může státi dobře zorganizovaným spolkem, sloužícím klamu a smrti. Běda takové církvi, která hledá světskou moc a slávu a je nepozorná nebo docela hluchá k hlasu živého Boha." (Na každý den).

Hospodin je Bůh litoštvý a miloštvý. V Kristu Ježíši nám dokázal, že mu na nás záleží. Důvěřujme mu celet!

"Já jsem Hospodin, tot' jest jméno mé, a slávy své jinému nedám, ani chvály své rytinám." (Iz. 42.8).

"Největší neštěstí pro člověka jest, když se postaví zády k slovu Božimu. Ten však, kdo si váží Božích přikázání, nebude nikdy litovat."